

Արքա Ք. Կույումջյան

XX դարի Առաջին

ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

Հայկական
հիշողության
վերադարձը

SIRAR EDICIONES

ՈՒԽՏԱ Զ. ԿՈՒՅՈՒՄՅԱՆ

XX ԴԱՐԻ ԱՌԱՋԻՆ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

Հայկական հիշողության
վերադարձը

SIRAR EDICIONES

EL PRIMER GENOCIDIO DEL SIGLO XX
Regreso de la Memoria Armenia
RITA C. KUYUMCIYAN

Traducción del castellano al armenio

Traducción

Revisión

SHUSHAN SIROUAN

GUEVORG YAZEDJIAN

228637

ԵՊՐ Գրադարան

SU0203422

© 2009 Rita C. Kuyumciyan

© 2012 SIRAR Ediciones

info@sirarediciones.com

Travessera de Gracia 224-226 1º 1º-08024 Barcelona

Саркис и Мария Кумарян Библиотека

Библиотека ЕГУ им. Саркиса и Марии Кумаряннов

**XX ԴԱՐԻ ԱՌԱՋԻՆ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ
Հայկական հիշողության վերադարձը
ՌԻՏԱ Զ. ԿՈՒՅՈՒՄՅԱՆ**

Թարգմանություն իսպաներենից հայերեն

**Թարգմանիչ՝
Խմբագիր՝**

**ԾՈՒԱՆ ՍԻՐՈՒՅԱՆ
ԳԵՎՈՐԳ ՑԱՉԸՆՅԱՆ**

Կույումյան Ռ.

**Կ 939 XX դարի առաջին ցեղասպանությունը: Հայկական հիշողության
վերադարձը/Ռ. Կույումյան.- Եր.: Էղիք Պրինտ, 2012.- 360 էջ:**

Հեղինակի մազիստրոսական ատենախոսության լրամշակումն եղող այս հատորում, ուսումնասիրվել են Հայկական ցեղասպանությունից վերապրողների եւ ժառանգորդների սպո գործնքացի վրա այդ ցեղասպանության ուրացման հոգեկան հետեւանքները: Թեման վերլուծվել է պատմական փաստազդության միջոցով: Փորձառական ուսումնասիրության ժամանակ կիրառվել է կենսագրական մեթոդ՝ հիմնվելով մի քանի վերապրողների եւ ժառանգորդների հրատարակված աշխատությունների վրա: Կիրառվել է իրարից տարբերվող երկու մոտեցում՝ Հայկական ցեղասպանության ուրացումը իրեւ ցեղասպան ծրագրի բաղադրիչ տարր եւ իրեւ ժառանգորդների համար հոգեկան հետեւանք:

Աշխատությունը նախատեսված է հոգեթանալերի, ցեղասպանագետների, պատմաբանների, Դայոց ցեղասպանության հոգեկան հետեւանքներն ուսումնասիրողների, ինչպես նաև ուսանողների համար:

ISBN 978-9939-52-517-4

© 2009 Ռիտա Զ. Կույումյան

© 2012 ՍԻՐԱԿ հրատարակություն

info@sirarediciones.com

Travessera de Gracia 224-226 1º 1º – 08024 Barcelona

Դորս՝ Կարո Կույումջյանի հիշատակին

Սույն գիրքը նվիրում եմ այն սիրելի անձանց,
ովքեր իմ կողքին են գտնվել ուսումնասիրության
տարիների ընթացքում: Նրանք են.

ամուսինս՝ Հայկ Պոլը,
մայրս՝ Ելիզը.
զավակներս՝ Պաբլո Արամը, Սոլանժը, Սինտիա
Զրիստինան եւ Անդրեսը,
թոռներս՝ Լուկաս Արամը եւ Կլարա Ելիզը,
եղբայրս՝ Կարլոսը եւ Նրա կինը՝ Լիան,
եղբորորդիներս՝ Սանտիագոն եւ Նիկոլասը:
Ընորհակալություն մասնավորապես
իմ թեզի ղեկավար
մագիստրոս Անդրեա Մարտինես Ֆիլոմենոյին՝
իր անսախանձախսոյիր օժանդակության համար,
Սեսիլիա Միլլոնշիկին եւ Խոսե Ֆիշբայնին:

Բովանդակություն

Նախաբան՝ հայերեն թարգմանության առթիվ	11
Նախաբան	13
Առաջարան	17
Ներածություն	21
Գլուխ I. Ցեղասպան ծրագիրը Եւ հայ ժողովողի պատմական թուլությունը	33
Նախաբան	33
Դայկական ցեղասպանության ուրացումը Եւ ցեղասպան ծրագիրը	34
ա. Դայկական ցեղասպանության ուրացումը՝ ցեղասպան ծրագրի հոգեկան տարր	39
բ. Դայկական ցեղասպանության ուրացումը՝ հոգեկան ազդեցությունը ժառանգորդների վրա	39
1. Դայկական ցեղասպանության նախադրյալները	40
1.1. Դայաստանի մասին հակիրճ տեղեկանք	41
1.2. Դատմական խտրականություն Եւ ցեղասպան ծրագիր	43
1.3. Ցեղասպան գաղափարախոսություն՝ հայերը որպես «Ներքին թշնամիներ»	48
1.4. Դայկական ցեղասպանության փուլերը	53
2. Ցեղասպանություն բարի կարեւորությունն ու ազդեցությունը	58
2.1. Ցեղասպանությունը Եւ նրա տարրերությունը պատերազմի ոճրագործություններից	61
3. Դայկական ցեղասպանությունը՝ հոգեվերլուծական տեսանկյունից ոչնչացում	62
3.1. Գարշելի երեւութը	66
4. «Փոքր տարբերությունների նարցիսիզմը»	68
4.1. Բռնությունը՝ շահերի հակամարտությունների լուծումը	79
4.2. Ցեղասպանությունը Եւ մահը	82
5. Ֆաշիստական մտային վիճակը	86

Եզրակացություններ ցեղասպան ծրագրի եւ	
թուլության մասին	94
Գլուխ II. Հոգեկան տրավման եւ Հայկական	
ցեղասպանությունը	99
Նախարան	99
Հայկական ցեղասպանության տրավմայի	
ազդեցությունը	100
1. Հոգեկան տրավմայի սահմանումը.....	102
2. Հրեական Հոլոքոստը. տրավմայի առաջին	
գաղափարները	107
Վերապրոյի համախտանիշը	108
2.1. Հայկական ցեղասպանություն եւ հրեական	
Հոլոքոստ՝ դրանց փոխկապակցումը	112
3. Վերլուծության միավոր՝ Վերապրոյներ եւ	
ժառանգորդները: Հայկական տրավմայի	
Վերլուծությունը	118
Հայկական ցեղասպանությունից	
Վերապրոյները.....	118
Հայկական ցեղասպանության ժառանգորդները ...	119
3.1. Կենսագրական մեթոդը	120
Կյանքի պատմությունների գործառույթները	123
3.2. Ֆրոյդյան ընթացակարգը եւ կենսագրական	
ուսումնասիրությունը	124
4. Հայկական ցեղասպանության տրավմայի	
ցուցանիշները.....	130
1. Փոխանցման անհրաժեշտությունը	132
2. Տրավմայի մասին լուրջունը	139
3. Տրավմայի արտահայտությունը լեզվի	
միջոցով	147
4. Զախողված վարքեր «1922թ.» մասին	165
5. Ազդեցությունը հայկական ինքնության վրա	168
6. Վերապրոյի մեղքը	177
Նկատառումներ Հայկական ցեղասպանության	
տրավմայի եւ ուրացման մասին	180
Գլուխ III. Հայկական ցեղասպանության	
ուրացումը	187
Նախարան	187

Սոռացված ցեղասպանությունը.....	187
Ուրացման մեխանիզմը	189
1. Ուրացումը իբրեւ ցեղասպան ծրագրի բաղադրիչ	196
Ուզմավարության տեսություն.....	197
2. Ուրացում. հայերի պաշտպանական մեխանիզմը	203
2.1. Ուրացում. հերքված իրականության հոգեկան ազդեցությունը	205
2.2. Ուրացում. ցեղասպանության տրավմայի հոգեկան հետեւանքները	210
Հերքում եւ մասնատում	211
Ուրացման եւ հերքման ցուցանիշները	217
I. Ժառանգորդներ. ուրացման եւ հերքման ցուցանիշները	218
1. Ընկալման խախտումներ	218
2. Խնջնության խախտումներ.....	221
3. Պատմության փոխանցման հարցում՝ թերացում.....	227
4. Սգո մշակման բացակայություն	235
Եզրակացություններ ժառանգորդների մեջ ուրացման եւ հերքման ցուցանիշների մասին.....	238
II. Վերապրոդներ. ուրացման եւ հերքման ցուցանիշներ	239
Ընկալման խախտումներ.....	241
Եզրակացություններ վերապրոդների մեջ ուրացման եւ հերքման ցուցանիշների մասին.....	243
Նկատառումներ ուրացման, հերքման եւ սգո մշակման մասին	243
Գլուխ IV. Սգո գործընթացը եւ սերնդային փոխանցումը	249
Նախաբան	249
Ուրացում, սուզ եւ փոխանցում	250
Սգո գործընթաց՝ տեսական սահմանում	251
1. Սգո գործընթացը եւ ցեղասպանության տրավման	255
1.1. Վերապրոդի համախտանիշը	259

2. Սգո գործընթացը եւ վերապրողի մեղքը.....	262
2.1. Մեղքի զգացմունքը ախտաբանական սգոն մեջ	263
2.2. Մեղքի զգացմունքը ախտաբանական սգոն եւ ցեղասպանության հետեւանքով սգոն մեջ	267
2.3. Ցեղասպանության հետեւանքով սգոն որոշ պայմաններ	268
3. Սգո գործընթացը եւ սերնդային փոխանցումը	271
4. Սգո գործընթացը եւ Հայկական ցեղասպանության ուրացումը	277
5. Հայկական ցեղասպանության սգո գործընթացի ցուցանիշները.....	285
5.1. Վերապրողի մեղքը. Վերապրողի տեսանկյունից	287
5.2. Ազդեցությունն ինքնության վրա. Ժառանգորդի տեսանկյունից.....	295
5.3. Սահկան սահմանումների կրկնություն. Վերապրողների եւ ժառանգորդների տեսանկյունից	300
5.4. Սերնդային շղթայի խզում.....	309
Եզրակացություններ սգո գործընթացի ցուցանիշների մասին.....	316
Նկատառումներ սգո գործընթացի եւ դրա փոխանցման մասին	318
Եզրակացություններ.....	325
Օգտագործված աղբյուրներ եւ գրականություն.....	345

Նախաբան՝ հայերեն թարգմանության առթիվ

Դայաստանում իրատարակվող իմ գրքի այս նախաբանը խորը հուզական իմաստ է կրում: Սույն աշխատանքի միջոցով, ոչ միայն իմ նախնիների պապենական հողերին եմ մոտենում, այլև՝ յուրահատուկ երեւութ է այն, քանի որ իմ ծննդավայրից՝ Արգենտինայից, հնարավորություն ունեմ կիսելու հոգեվերլուծական գիտելիքներս Դայաստանի իմ հայրենակիցների հետ:

Փոքր հասակից, Դայաստանն ինձ համար շատ հեռավոր ու գրավիչ էր, նույնիսկ՝ խորհրդապաշտական ու անհասանելի: Բայց իմ գրքի լույս ընծայմամբ՝ զգում եմ, որ հոգեպես եմ մոտեցել, քանի որ այս աշխատանքը հանձնում եմ իր պատկանելիության վայրին:

Դուսով եմ, որ սույն գիրքը կնպաստի հայերի սգո խախտված գործընթացի՝ գիտական հոգեվերլուծական տեսանկյունից ուսումնասիրմանը, մեր ժողովրդի հոգեկան վարքը հասկանալու գործին, ինչպես նաև՝ հնարավորություն կընձեռի Դայկական ցեղասպանության մշտական ու անողոք ուրացման հոգեքանական հետեւանքները պարզաբանելու համար:

Ցանկանում եմ շնորհակալություն հայտնել ՀՀ մշակույթի նախարար Դասմիկ Պողոսյանին՝ ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի կողմից երեւանը գրքի միջազգային մայրաքաղաք հոչակելու մշակութային միջոցառման շրջանակներում իմ գրական աշխատանքը ներկայացնելու հրավերի համար:

12 | XX ԴԱՐԻ ԱՌԱՋԻՆ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Մասնավորապես ցանկանում եմ իմ երախտագիտությունը հայտնել Ծուշան Սիրույանին, որ սույն գրքի թարգմանության եւ հրատարակման համար մեծ ջանքեր է գործադրել, ինչպես նաև՝ իրավաբան Անա Զրիստինա Շիրինյանին՝ նպատակներիս իրականացմանն ուղղված իր մշտական մասնակցության համար:

**Մագիստրոս Ռիտա Զրիստինա Կույումշյան
Մարտ 2012թ.**

Նախաբան

Գրքի նախաբան գրելը տոնական իրադարձություն է: Առավել եւս, եթե խոսում ենք մագիստրոս Ոհտա Երամյան-Կույումջյանի գրքի մասին՝ բարոյական, պատմական եւ քաղաքական նշանակության առումով: Նրա՝ XX դարի առաջին ցեղասպանությունը՝ Վերադարձ դեպի հայկական հիշողություն աշխատանքը մեզ ներկայանում է որպես լուրջ եւ մանրամասն աշխատություն, որի էջերում հեղինակն իր գաղափարներով ուղեկցում է ընթերցողին: Ուզ գրքում առկա է հոլովական տարրը, քանի որ հենց հեղինակն է հանդիսանում ուսումնասիրված պատմության մի մասը:

Ոհտա Կույումջյանի գրքի մեջ խորանալով, առնչվում են մարդկային վարքի սարսափերի հետ: Տպավորիչ բովանդակություն է՝ քանի որ պատմությունը դաժան եւ տիսուր է, բայց միաժամանակ՝ անհրաժեշտ, հարուստ եւ պարզաբանող: Անհրաժեշտ՝ քանի որ, մոռացման դեմ կանգնելով, փորձ է արվում սահմանափակել գրքում նկարագրված իրադարձությունների կրկնությունը: Դարուստ՝ իմաստային եւ մեթոդաբանական տեսանկյունից: Իսկ պարզաբանող՝ քանի որ իր ժողովողի պատմության չբացահայտված - թաքնված - տարրերին է անդրադառնում: Նա ի հայտ է բերում հայ ժողովողի խորհրդանշական արժեքները՝ նրա լուցված ինքնությունը վերականգնելու նպատակով: Այդ իմաստով, ցանկանում եմ նշել սույն նախագծի մշակված ու վերափոխիչ բնույթը: Նրա